

9-10-2019

THE PECULIARITY OF TEACHING THE SECOND LANGUAGE TO CHILDREN

Xilola Yunusxanovna Ergasheva

Teacher at the Department of Foreign Languages of the Namangan Institute of Engineering and Technology

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

Ergasheva, Xilola Yunusxanovna (2019) "THE PECULIARITY OF TEACHING THE SECOND LANGUAGE TO CHILDREN," *Scientific Bulletin of Namangan State University*. Vol. 1 : Iss. 6 , Article 75.

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol1/iss6/75>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Scientific Bulletin of Namangan State University by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact sh.erkinov@edu.uz.

THE PECULIARITY OF TEACHING THE SECOND LANGUAGE TO CHILDREN

Cover Page Footnote

???????

Erratum

???????

BOLAGA IKKINCHI TILNI O'RGATISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATI

Ergasheva Xilola Yunusxanovna
Namangan Muxandislik Texnologiya Instituti
Chet tillar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning ikkinchi til mashg'ulotlarida ona tilini mukammal o'zlashtirishining ahamiyati va mashg'ulot jarayonida ularning yosh psixologik xususiyatlarini hisobga olish nazarda tutiladi.

Kalit so'zlar: intellekt, lingvistik, dialog, monolog, individual qobiliyatlar, nutqiy rivojlanish;

ОСОБЕННОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ВТОРОГО ЯЗЫКА РЕБЕНКУ

Эргашева Хилола Юнусхановна
Преподаватель кафедры иностранных языков
Наманганского инженерно-технологического института

Аннотация: В этой статье раскрываются вопросы овладения родным языком на втором языке дошкольного образования и с учетом их юных психологических установок

Ключевые слова: интеллект, лингвистика, диалог, монолог, индивидуальные способности, развитие речи;

THE PECULIARITY OF TEACHING THE SECOND LANGUAGE TO CHILDREN

Ergasheva Xilola Yunusxanovna
Teacher at the Department of Foreign Languages
of the Namangan Institute of Engineering and Technology

Abstract: In this article discusses the importance of mastering the native language in the second language of preschool education and taking into account their young psychological attitudes.

Key words: intelligence, linguistics, dialogue, monologue, individual abilities, speech development;

Yoshlarning ijtimoiylashuvida maktabgacha ta'lim muassasalarining o'z rini bugungi kunda dolzarb muammo hisoblanib, uning oila, maktabgacha ta'lim muassasasi, mahalla, munosabatlarning ta'sirini o'rganish dolzarbdir.

Bugungi kunda tilni o'rgatishga e'tibor asosan maktabgacha yoshdan boshlandi. Sababi bu yoshda bolaning aqliy faoliyati bir narsadan ikkinchi narsani farqlash, rangtasvirni, shakl-hajmni, maza-ta'mni ajratadi.

Tilga o'rgatish, nuqtani rivojlantirish nafaqat lingvistik sohada (bolaning til ko'nikmalarini – fonetika, leksika, grammatikani egallab olishi), balki bolalarning o'zaro hamda kattalar bilan muloqotini shakllantirish sohalarida ham ko'rib chiqilmoqda. Shundan kelib chiqqan holda, e'tiborga molik vazifa nafaqat nutq madaniyatini, balki muloqot madaniyatini ham shakllantirishdan iborat bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ikkinchi tilni o'rgatish metodikasini o'rgatish muhim o'rin tutadi. Maktabgacha ta'lim muassasasida bolalarga ikkinchi tilni o'rgatish metodikasini qo'llash bilan birga narsa va hodisalarni idrok etish, o'zini qiziqtirgan masalalar to'g'risida fikr yuritish, o'ylash, nutq o'stirishni rivojlantirishga yordam beradi.

Maktabgacha yoshdagi bola nutqini rivojlantirishning asosiy vazifasi bola tomonidan ikkinchi tilning har bir yosh bosqichi uchun belgilangan normalari va qoidalarini o'zlashtirilishi hamda uning kommunikativ qobiliyatlarini shakllantirishdir. Biroq, bir xil yoshdagi bolalarning nutqiy darajasi bir-biridan mutlaqo farq qilishi mumkin. Shuning uchun maktabgacha yoshda bola nutqni o'stirish va shakllantirish (chet tilini egallash) o'z tabiatiga ko'ra ko'p qirrali jarayon hisoblanadi. U aqliy rivojlanish bilan uzviy bog'langan, chunki insonning rivojlangan tafakkuri – bu nutqiy, til, so'z-mantiqiy tafakkurdir. Nutqiy rivojlanish, tilni egallash va aqlni, bilishni rivojlantirish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tafakkurni rivojlantirish uchun tilning qanchalik muhim ahamiyatga egaligidan dalolat beradi.

Bu masalada F.A.Soxin[1] alohida to'xtaladi. Nutqiy (til) va intellektual rivojlanishdagi o'zaro bog'liqlikni teskari yo'nalishda – intellektdan tilga qarab ham ko'rib chiqish zarur. Bunday yondashuvni shartli ravishda intellektning til (lingvistik) funksiyasini tahlil qilish, ya'ni intellekt, fikrlash faoliyatining tilni egallashdagi ahamiyatini aniqlash sifatida ham belgilash mumkinligini ta'kidlaydi.

Ayniqsa, ravon nutqni, ya'ni mazmunli, mantiqiy, izchil nutqni shakllantirishda nutqiy va intellektual rivojlanish o'rtasidagi uzviy aloqa yanada aniqroq ko'rinadi. Biron-bir narsa haqida tushunarli qilib so'zlab berish uchun hikoya ob'ektini (predmet, voqeani) aniq tasavvur qilish, tahlil qila olish, asosiy xususiyat va sifatlarni tanlab olish, predmet bilan hodisalar o'rtasida turli nisbatlarni (sabab-oqibat, vaqt) o'rnata olish lozim. Bundan tashqari, ushbu fikrni ifodalash uchun eng maqbul so'zlarni tanlay olishni, oddiy va qo'shma gaplarni tuzishni bilish, alohida gaplar va fikrlarning bo'laklarini bog'lash uchun turli vositalardan foydalanish mumkin.

Ona tilini to'laqonli egallash, til qobiliyatlarini rivojlantirish maktabgacha yoshdagi bola shaxsini va ikkinchi tilni to'laqonli shakllantirishning o'zagini tashkil etadi. Chunki, bola ikkinchi tilni o'rganishi uchun ona tilini mukammal egallashi va o'z tilidagi har bir so'zni mazmun mohiyatini anglab yetishi va tushunishi kerak.

Maktabgacha katta yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda erishilgan asosiy natijalar tengdoshlar bilan muloqot asosiy o'rin egallaydigan muloqot sohasidagi chuqur o'zgarishlar bilan bog'liq. Bola katta yoshdagi odamdan ko'ra o'z tengdoshini afzal ko'ra boshlaydi. Birga o'ynayotgan o'rtog'iga qaratilgan nutq kattalar bilan bo'lgan nutqdagiga nisbatan mazmunliroq bo'lib boradi. Sherik bilan dialog muvofiqlashtirilgan predmetli va nutqiy harakatlar tusiga ega bo'ladi. Bola endi qo'shnisining e'tiborini o'ziga jalb qilishni biladi, uning o'zi o'rtog'larining ishlari va fikrlari bilan qiziqadi. Masalan ikki tengqur bola bir-biri bilan o'z dunyosi o'z olami doirasida suhbatlashadi.

-O'rtoq kecha meni dadam mexmonga olib bordilar.

-Qayerga bordinglar?

-Buvimnikiga.

-Muzqaymoq yedingmi buvingnikida?

-Yo'q.....

Muzqaymoq buvimnikida bo'lmaydi, u do'konda sotiladi.

-Men esa buvimnikiga texmonga borganimda buvim manga muzqaymoq olib berganlar.....

Ko'rinib turibdiki, bolalar nutqining funksiyalari ko'p qirralidir. Bunda bola nutqdan atrofdegilar bilan muloqot o'rnatish, o'ziga, o'z ishlari va kechinmalariga e'tiborni jalb qilish, bir-birini tushunish, sherigining xulqiga, fikr va hissiyotlariga ta'sir qilish, o'z faoliyatini yo'lga qo'yish, o'zining va birga o'ynayotgan o'rtoqlarining harakatlarini muvofiqlashtirish uchun foydalanadi. Nutq atrofdegilar haqidagi bilimlarning muhim manbai, tabiat, narsalar va kishilar olami haqidagi tasavvurlarni qayd etish vositasi, bilish faoliyatining vositasi bo'lib xizmat qiladi. Maktabgacha yoshdagi bola uchun nutq ob'ektiv munosabatlarning alohida sohasi bo'lib, bola ularni so'zlar, tovushlar, qofiyalar, ma'nolar bilan o'ynash orqali anglab etadi.

-Oyijon quyosh nimaga chiqadi?

-Olamni yoritish, isitish uchun!

-Quyosh chiqmasa olam yorug' bo'lmasakanda-a?

-Oyijon osmonda yulduzlar qancha?

-Sanoqsiz o'g'lim.

-Oyijon yomg'ir bulutlardan yog'adimi?.....

Bola o'zining amaliy, bilish va shaxsiy ehtiyojlarini qondirish uchun o'zida mavjud bo'lgan barcha vositalardan va noixtiyoriy vaziyatlarda fikr bildirishdan, nonutqiy vositalardan (imo-ishoralardan, mimika va harakat) va bevosita nutqning o'zidan foydalanadi. Nutqning barcha turlari va shakllari til shaxsining takrorlanmas individual portretini hosil qilgani holda o'zaro birgalikda mavjud bo'ladi.

Ma'lumki, dialogni rivojlantirish faqatgina nutqning muayyan kompozitsion shaklini o'zlashtirishdan iborat bo'lib qolmay, balki u bolaning ijtimoiy jihatdan rivojlanishi va uning shaxsi shakllanishining muhim tarkibiy qismi bo'lib ham hisoblanadi. Dialogik muloqot nafaqat xabar qilishga (intellektual mazmundagi xabarga) va o'z manfaatlariga yo'naltirilishni, balki sherigining mavqeisini, uning manfaatlari, istak-xohishlari va kayfiyatini ham hisobga olishni nazarda tutadi. Dialogda nutqiy harakatlarni muvofiqlashtirish to'g'ridan-to'g'ri sherigini tushuna olish, uning nuqtai-nazarini qabul qilishni bilishga ham bog'liqdir. Bunday tajribani bolalar o'zaro uyushgan faoliyatda (birgalikda yasash, rasm chizish, hikoya qilish, jamoaviy o'yinlar) orttiradilar. Jamoaviy o'yin turlaridan "Nima Bo'ladi agar" o'yinini olsak, bu faoliyat orqali bolaning nutqi rivojlanishiga amaliy yordam beradi. Tengdoshlar bilan muloqotda bola nutqi mazmunlilik (muloqot vaziyatidan qat'iy nazar til vositalaridan foydalanish asosida mazmunning tushunarlilik) kasb etadi.

Demak, Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarning dialogik muloqoti jarayonida nutqning yangi shakli – monolog vujudga keladi va shakllanadi. U bolaning o'z fikrlari, hissiyotlari, atrofdegilar olami haqidagi bilimlari bilan o'rtoqlashishni istashi tufayli vujudga keladi.

References:

1. Jo`raeva B.D. Maktabgacha ta'limni modernizatsiyalash muammolari va rivojlantirish istiqbollari. Xalq ta'limi j., 2008. 5-son. -114-119 b.
2. R.M. Qodirova O'zbekiston bolalar bog'chalari va maktablarida bolalarga 5-6 yoshdan boshlab rus tilida dialogik nutqni o'rgatish. T., "O'qituvchi"1993.-c.1
3. www. ziyonet.uz. G.Yo`ldosheva. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. Maruzalar matni. Qarshi, 2008.
4. www. ziyonet.uz. Berdiyeva M.M. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. Termiz, 2003.